

SVĖDASŲ VARPAS

2021 m. vasario mėn.

Nr. 2 (56)

Leidžiamas nuo 2016 m. liepos 1 d.

Su Lietuvos laisvės švente – vasario 16-ja, mieli Svėdasų krašto gyventojai!

Tautų ir jų žmonių moralinis gyvenimas remiasi tikėjimo, meilės ir vilties nuostatomis. Pagrindinė nuostata yra LAISVĖ. Dėl atėjų priespaudos Tauta praranda net egzistenciją. Bet negalima pavergti žmonių, kurie nešioja savo širdyse laisvę.

Svėdasų ežere paskandinto legendinio varpo laisvės gaudesys šimtmečiais skambėjo šio krašto žmonių širdyse.

Tegu visada išdidžiai skamba šiandien laisvos Lietuvos Svėdasų varpas: „Lietuva, Tėvyne mūsų!“

Kauno Anykštėnų draugijos Vaižgantiečių klubo nariai Valerijonas Senvaitis ir Vitas Rimkus

Lietuviškiausias įmonės pavadinimas – „Alauša“

UAB „Alauša“ gen. direktorius Algimantas Čaplinskas. M. Linausko nuotrauka

Lapkričio 23-iąją Valstybinė kalbos inspekcija, bendradarbiaudama su Lietuvos pramonininkų konfederacija, Kultūros ministerijai ir Lietuvos nacionaliniu radiju ir televizija (LRT), paskelbė šalies įmonių pavadinimų konkursą. Toks sumanymas buvo skirtas išaiškinti lietuviškiausius įmonių pavadinimus, viešai pagirti tuos vadovus, kurie per visus Lietuvos nepriklausomybės metus išlaikė lietuviškus pavadinimus ir įrodė, kad jie nebuvo ir nėra kliūtis verslui sėkmingai plėtoti.

Iš Registrų centro pateikto sąrašo konkurso organizatoriai atrinko 50 šalyje 1990 ir 1991 metais registruotų lietuviškų pavadinimų tokių įmonių, kurios išliko iki šių dienų. Atrenkant pretendentes atkreiptas dėmesys, kad

juridinio asmens simbolinis pavadinimas atitiktų bendrinės lietuvių kalbos normas, nebūtų dirbtinis žodis, kad jo nesudarytų skaitmenys, raidinės santrumpos. Taip pat buvo svarbu, kad tai nebūtų valstybinės, savivaldybių įmonės, klubai, asociacijos, draugijos, viešosios įstaigos, sodininkų bendrijos bei kitos organizacijos. Buvo kreipiamas dėmesys ir į verslo įmonių veiklos žinomumą, prekių ir paslaugų reklamą bei kitokius faktorius.

Pirmiausia šalies gyventojai galėjo balsuoti už lietuviškiausias įmones Lietuvos pramonininkų konfederacijos interneto svetainėje, o vėliau iki gruodžio 4 d. – *lrt.lt* svetainėje. Į lietuviškiausių įmonių pavadinimų konkursą organizatoriai atrinko ir svėdasiškio verslininko Algimanto Čaplinsko įkurtą uždaryją akcinę bendrovę „Alauša“, kuri rinkėjų balsų dėka pateko į lietuviškiausių įmonių dešimtuką. O susumavus to dešimtuko rezultatus, paaiškėjo, kad gerai žinoma degalinių tinklą šalyje vystanti UAB „Alauša“ tapo konkurso nugalėtoja. Konkurse už šios įmonės pavadinimą surinka 1238 balsai (430 balsų atiduota Lietuvos pramonininkų konfederacijos interneto svetainėje ir 808 balsus skyrė *lrt.lt* portalo skaitytojais).

Tokia maloni žinia pradžiugino ne tik tai „Alaušos“ „krikštątevi“ generalinį direktorių A. Čaplinską bei jo vadovaujamos verslo įmonės kolektyvo narius, bet ir svėdasiškius. Juk ir firmos pava-

dinimas susijęs su Svėdasų kraštu, ir gerbiamas Algimantas gerai visiems pažįstamas, savas. UAB „Alauša“ ir jos vadovas Algimantas Čaplinskas ne kartą parėmė Svėdasų krašte organizuojamus kultūrinius renginius, tradicines šventes, savo labdaringa veikla prisidėjo prie gimtinės istorinio, kultūrinio ir bažnytinio paveldo išsaugojimo, bendruomenės stiprinimo, Svėdasų gerbūvio tvarkymo, įvairių patriotinių akcijų organizavimo.

Simonas Bagdonaitis nuotrauka

Tradicinio respublikinio renginio „Vaižgantinių“ metu Juozo Tumo-Vaižganto gimtajame Malaišių kaime 2019 metų rugsėjo mėnesį tuometinis Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkas Viktoras Pranckietis kultūros mecenatui, Svėdasų krašto patriotui Algimantui Čaplinskui įteikė Padėką. Tai buvo tik kuklus svėdasiškio verslininko įvertinimas už jo didžius nuopelnus gimtajam kraštui.

Vytautas Bagdonas

Vytautas Rimša: „Ėjau savo gyvenimo taku“

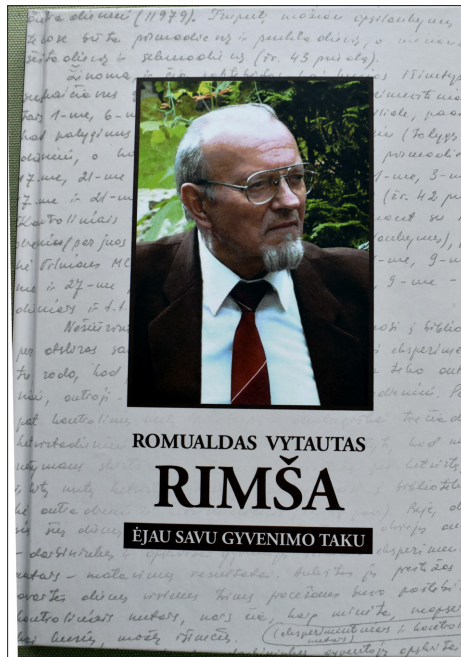
Svėdasiškis, mokslinis bibliotekaininkas-bibliografas, Lietuvos bibliotekininkų draugijos Garbės narys, visuomenės veikėjas, kraštotyrininkas Romualdas Vytautas Rimša (1937-2019) buvo parengęs ir išleidęs knygų ir brošiūrų, mokslinės tematikos leidinių, spaudoje paskelbęs šimtus straipsnių, palikęs ryškius pėdsakus bibliotekų veiklos organizavime, bibliotekininkystės ir bibliografijos mokslo puoselėjime, žurnalistikoje, kraštotyroje bei kitose srityse. Vytautas (taip gyvenime jį vadino artimieji, draugai, kolegos, taip jis pats pasirašinėjo ant savo knygų) planavo išleisti solidžią autobiografinio pobūdžio knygą. Surinkęs nemažai savo ir kolegų straipsnių, sugrupavo juos į atitinkamus skyrius, sudarė išsamią savo darbų bibliografiją, kaupė fotografijas. Deja, įgyvendinti šio sumanymo nespėjo: praėjusių metų sausio 28-ąją nutrūko jo gyvenimo styga...

Svajonėms buvo lemta išsipildyti...

Tačiau jau 2020-ųjų pavasarį solidi kone 300 puslapių, gražiai iliustruota, kietais viršeliais Romualdo Vytauto Rimšos knyga „Ėjau savo gyvenimo taku“ pasiekė skaitytojus. Kad šviesaus atminimo Vytauto svajonė tapo „kūnu“, kad kūrybinis palikimas virto knyga, pirmiausia reikėtų padėkoti jo artimiausiems žmonėms: žmonai medikei Janinai, sūnams Juozui ir Gediminui. Į pagalbą atėjo artimiausi velionio bičiuliai. Tai ir Vytauto studijų draugas rašytojas Laimonas Inis, tapęs knygos redaktoriumi, buvęs kolega pedagogas, istorikas, žurnalistas doc., dr. Jonas Dautaras (knygos sudarytojas ir bendraautoris) ir kt. Finansinę naštą su Rimšų šeima pasidalijo knygos leidybą parėmęs svėdasiškis verslininkas, UAB „Alauša“ vadovas Algimantas Čaplinskas.

Dedikuota autoriaus atminimui

Kaip ir pridera, vos atsivertus pirmuosius lapus, išvysti dedikaciją: „Knyga skiriama šviesiam Romualdo Vytauto Rimšos, Lietuvos bibliotekininkų draugijos Garbės nario atminimui“. Pratarmėje knygos sudarytojas ir bendraautoris doc., dr. Jonas Dautaras

Romualdo Vytauto Rimšos artimųjų, kolegų, draugų ir bendraminčių pastangomis išleista knyga, apie kurią svajojo velionis

dėkingumo žodžius išsako visiems žmonėms, prisidėjusiems prie šio leidinio parengimo bei išleidimo, taip pat pristato visus šešis knygos skyrius. Pasirodo, knygos sudarytojas ir redaktorius, rengdami knygą spaudai, atsizvelgė į R.V. Rimšos sudarytą knygos struktūrą, suformuluotus skyrių pavadinimus, numatoma iliustracijas. Tiesa, straipsnių autoriaus buvo surinkta daugiau, tad teko atrinkti svarbiausius.

Pirmajame skyriuje „Gyvenimas ir socialinė raiška“ pristatoma bendra Vytauto Rimšos gyvenimo ir veiklos apžvalga, atskleidžiama darbinė, kūrybinė, mokslinė veikla bei jos kryptys, išryškunami mokslininko atlikti tyrimai, apžvelgiami parašyti, sudaryti bei redaguoti leidiniai. Būtent šiame skyriuje jis pripažįstamas kaip bibliotekininkystės mokslinių tyrimų mokyklos kūrėjas. Ne mažiau įdomūs, įsimintini, reikalingi bei naudingi ir kiti knygos skyriai: „Apie Romualdo Vytauto Rimšos leidinius“, „Iš spaudos ir laiškų apie Romualdo Vytauto Rimšos leidinius“, „Gyvenimo ir veiklos akimirkos nuotraukose“, „R.V. Rimšos leidinių bibliografija (1970-2014)“. Pavyzdžiui, iš pastarojo skyriaus duomenų paaiškėja, kad veiklusis mūsų kraštietis parašė pats asmeniškai

ar su bendraautoriais, išleido, redagavo, sudarė arti keturių dešimčių knygų ir brošiūrų. Knygoje pateikiamos ir Vytautui Rimšai įteiktų apdovanojimų, padėkų, diplomų kopijos. O skyriuje „In memoriam: Romualdas Vytautas Rimša“ publikuojami bendradarbių, artimųjų ir bičiulių prisiminimai.

Ištikimybė gimtajam kraštui

Antrajame knygos skyriuje „Romualdo Vytauto Rimšos publikacijos apie gimtinę ir kraštiečius“ išspausdinta dvylika straipsnių, skirtų Svėdasų ir Anykščių bibliotekoms, rašytojo Stepo Zobarsko jubiliejui, Vilniaus anykštėnų sambūrio, Svėdasiškių draugijos „Alaušas“ veiklai. Tai tik dalelė iš gausybės šio autoriaus publicistikos darbų. Skaitant knygą išryškėja daug Vytauto sąsajų su Tėviške.

Gimęs ir augęs Sausalaukės kaime netoli Svėdasų, vaikystę praleidęs prie gražuolio Alaušo ežero, Romualdas Vytautas Rimša visą gyvenimą liko ištikimas gimtinei. Likimas lėmė jam gyventi kitur, dirbti atsakingiausius darbus, jo veiklos barai buvo labai svarbūs, reikšmingi ir atimantys daug brangaus laiko. Tačiau mokslininkas visuomet surasdavo laiko ir galimybių nuolat apsilankyti Svėdasų krašte. Be energingojo Vytauto buvo tiesiog neįsivaizduojami žymių kraštiečių jubiliejų minėjimai Svėdasuose, miestelio šventės, garsiosios „Vaižgantinės“ lietuvių literatūros klasiko kanauninko Juozo Tumo-Vaižganto gimtuosiuose Malaišiuose, renginiai Kunigiškių I kaime veikiančiame Svėdasų krašto (Vaižganto) muziejuje ir kt. Savo įspūdziais, apybraižomis, reportažais, foto nuotraukomis iš renginių jis mielai dalijosi su įvairių leidinių skaitytojais. Vytautas kartu su bendraminčiais įsteigė Svėdasiškių draugiją „Alaušas“ ir ilgą laiką buvo šios organizacijos tarybos nariu, atsakingu už mokslinę veiklą. 2012 metais R.V. Rimša išleido didelės apimties knygą „Svėdasai: praeitis ir dabartis“, kurią svėdasiškiai tiesiog prilygina enciklopedijai. Beveik visų tekstų autorius, knygos sudarytojas ir mokslinis redaktorius buvo būtent

Vytautas Rimša: „Ėjau savo gyvenimo taku“

Atkelta iš 2 p.

Vytautas Rimša. Jis buvo ir kitos ne mažiau svarbios kraštui knygos – „Svėdasiškių draugija „Alaušas“: ištakos, istorija, veikla 2007–2012 m.“, išleistos 2013 metais, sudarytojas, bendraautoris ir redaktorius. Bendradarbiaujant su Anykščių kraštotyrininkais parengto leidinio „Anykščių kraštotyrininkų bibliografinis žodynas“ (2016) pirmosios dalies „Anykščių kraštotyrininkai. Biografijos“ redaktorius taip pat buvo V. Rimša. O kas negirdėjo jo skaitomų pranešimų mokslinėse konferencijose, minėjimuose, naujų knygų pristatymuose, literatūrinėse popietėse Svėda-

suose ar Anykščiuose? Jis visuomet buvo kviečiamas, laukiamas, gerbiamas, mylimas...

Knygoje minimas faktas ir apie dviejų svėdasiškių – Stasio Gavėnavičiaus ir Vytauto Rimšos iniciatyvą: 2016 metų liepą svėdasiškių draugija „Alaušas“ pradėjo leisti laikraštis „Svėdasų varpas“. Kartą per mėnesį išeinantis spalvotas, labai informatyvus leidinys leidžiamas visuomeniniais pagrindais, jis iki šiol pasiekia skaitytojus. Iki pat gyvenimo pabaigos R.V. Rimša buvo šio laikraščio pagrindinis rašinių autorius. Kaip knygoje spausdinamuose prisiminimuose pasakoja svėdasiškis mokslininkas dr., doc. Juozas Lapienis, 2019 metų sau-

sio 27 dieną Vytautas išsiuntinėjo elektroniniu paštu daugeliui pažįstamų, draugų ką tik išleistą naujausią „Svėdasų varpas“ laikraštį, o jau 28-osios dienos rytą atskriejo liūdna žinia, jog jis staiga mirė...

Apie žmogų „ėjusį savo gyvenimo taku“ gausybę prasmingų atsiliepimų galima surasti straipsnių, laiškų ir bibliografijos knygoje, skirtoje šviesiam Romualdo Vytauto Rimšos atminimui. Ir jis to vertas. Nes apie tai akivaizdai byloja atlikti darbai, pasiektos aukštumos, įveiktos gyvenimo kryžkelės ir palikti ryškūs pėdsakai.

Vytautas Bagdonas

Svėdasų miestelio centre B. Buivydaitės aikštę rekonstruoti netikslinga

„Svėdasų varpo“ Nr. 1 (55) buvo paviėšinta Svėdasiškių draugijos „Alaušas“ (tarybos pirmininkė Rita Skaržauskienė) 10-ties narių nuomonė, kad sprendimas Svėdasuose gerai sutvarkytoje ir turinčias jau susiformavusias tradicijas, B. Buivydaitės aikštėje pastatyti partizanų atminimo įamžinimo ženklus įrengiant eilę antkapius primenančias akmenines plokštes, yra nepriimtinas.

Kauno anykštėnų draugijos Vaižgantiečių klubo nariai pritaria „Alaušo“ draugijos narių nuomonei, kad tokie projektai būtų aptariamai su svė-

dasiškiais, gyvenančiais Svėdasų seniūnijoje ir pasklidusiais kituose miestuose ir valstybėse.

Manytume, kad žuvusių kovotojų už laisvę įamžinimas būtų reikšmingas patriotiškai auklėjant ateinančių kartų jaunimą, kuris pasiruošęs ginti turimą laisvą tėvynę. Svėdasuose reikia surasti tinkamą vietą, joje suprojektuoti ir pastatyti didingą paminklą žuvusiems partizanams. Tokio paminklo pastatymo vietai surasti, o taip pat paminklo modeliui parinkti reikėtų organizuoti konkursus. Tokiuose konkursuose dalyvautų ir Vaižgantiečių klubo nariai.

Kauno anykštėnų draugijos Vaižgantiečių klubo vardu doc. dr. Gvidas Kazlauskas

Kiek gimtadienių švenčiama Svėdasų seniūnijoje kiekvieną mėnesį?

Visų 1930 gyventojų, deklaravusių gyvenamąją vietą Svėdasų seniūnijoje, gimtadieniai kas mėnesį pasiskirsto taip: sausio mėn. yra gimę 183, vasario – 126, kovo – 194, balandžio – 169, gegužės – 179, birželio – 165, liepos – 160, rugpjūčio – 145, rugsėjo – 147, spalio – 163, lapkričio – 155, gruodžio – 144 svėdasiškiai.

Pasaulyje daugiausia žmonių švenčia savo gimtadienį rugsėjo 16-ąją dieną, taip tariant, tai populiariausia diena gimti. Mūsų seniūnijoje rugsėjo 16-ąją yra gimusi tik viena moteris.

Taip pat buvo išsiaiškinta, kuriomis dienomis gimsta mažiausiai kūdikių. Be abejo, pati nepopuliariausia liko vasario 29-oji, bet tik dėl to, kad ji būna kas ketverius metus. Mūsų seniūnijoje nėra nei vieno gimusio vasario 29 diena.

Lietuvoje daugiausia gimtadienių švenčiama liepos mėnesį. Antras mėnuo pagal mūsų šalyje gimusių kūdikių skaičių yra rugpjūtis. Tad esame šiek tiek išskirtiniai.

Saulius Rasalas

Singapūre bus prekiaujama dirbtinai išauginta mėsa

Singapūro Maisto agentūra (SFA) patvirtino JAV kompanijos „Eat Just“ bioreaktoriuje užaugintą vištieną, kaip tinkamą saugiam vartojimui. Dirbtiniu būdu laboratorijoje iš ląstelių „užauginta“ mėsa (mėsos gavybai neskerdžiant gyvūnų) laikoma revoliuciniu proveržiu mėsos pramonėje. Tiesa, dirbtinai užauginta mėsa kol kas bus tiekama tik viename Singapūro restorane ir tokia mėsa kainuoja žymiai daugiau nei įprasta vištiena, tačiau vėliau išplėtus mėsos auginimo laboratorijoje apimtis, dirbtinai „užauginta“ mėsa bus pigesnė už tradicinę mėsą, gautą iš gyvūnų skerdimo.

Pasaulyje dirbtinio vištienos, jautienos ir kiaulienos auginimo eksperimentais užsiima dešimtys kompanijų siekiant sumažinti pramoninės gyvulininkystės poveikį klimatui ir gamtai bei siekiant užtikrinti švaresnę, be antibiotikų mėsą, gautą nekankinant gyvūnų.

Pasaulyje kasdien paskerdžiama apie 130 milijonų vištų ir 4 milijonai kiaulių. Pagal svorį maistui naudojami gyvuliai sudaro 60 proc. visų pasaulio žinduolių, 36 proc. visų žinduolių svorio sudaro žmonės ir tik 4 proc. – laukinėje gamtoje gyvenantys gyvūnai.

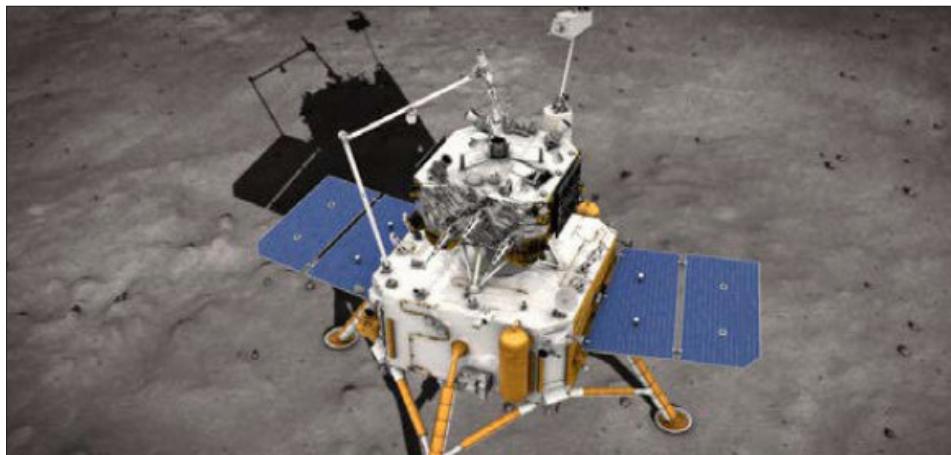
„Eat Just“ mėsos ląstelės auginamos 1 200 litrų talpos bioreaktoriuje ir vėliau apjungiamos su augaliniais ingredientais. Ląstelės paimamos iš gyvų gyvulių, o jų auginimui naudojamos augalinės medžiagos. Dirbtinai užauginta mėsa yra švaresnė, nes joje nėra bakteriologinės taršos iš gyvulių išmatų, taip pat mėsos auginimui nenaudojami antibiotikai ir hormonai.

Masiniam mėsos auginimui reikėtų iki 50 000 litrų ar didesnių bioreaktorių bei kitų šalių institucijų pritarimo tokiai mėsos produkcijai.

Prognozuojama, jog jau 2040 m. didžioji dalis mėsos gali būti užauginta dirbtiniu būdu, neskerdžiant gyvūnų.

„Svėdasų varpo“ inf.

Kinija pirmoji žmonijos istorijoje nutupdė kosminį zondą nematomoje Mėnulio pusėje

Gruodžio 15 d vakare, kosminės misijos „Chang'e 5“, 500 kg masės sugrįžimo kapsulė sėkmingai nusileido vidurio Mongolijos autonominio rajono teritorijoje. Kinija tapo trečiąja šalimi istorijoje atgabenusia į Žemę Mėnulio grunto. „Chang'e 5“ buvo paleistas lapkričio 23 d. Gruodžio 1 d., atsiskyrę nuo zondo, nusileidimo ir pakilimo moduliai nusileido ant Riumkerio kalvos, gana jauno vulkaninio darinio, manoma, susidariusio prieš 1,3 mlrd. metų. Nusileidimo vieta pasirinkta neatsitiktinai. Kinų aparatas turėjo surinkti jaunos uolienos pavyzdžių, skirtingai nei „Apollo“ ar „Luna“ misijų metu. Paėmęs grunto pavyzdžių, pakilimo modelis startavo nuo Mėnulio

paviršiaus ir susijungė su orbitiniu zondų. Tai buvo pirmas toks susijungimas istorijoje bepiločių aparatų kito dangaus kūno orbitoje. Po kapsulės su grunto pavyzdžiais perdavimo, modulis atsiskyrė ir tikslingai buvo paleistas bei sudaužytas ant Mėnulio paviršiaus. Orbitinis zondas sėkmingai grįžo į Žemę. „Chang'e 5“ tapo pirmąja automatinė stotimi (po 1976 m paleistos „Luna-24“), sugebėjusia į Žemę pargabenti Mėnulio grunto. Kita kinų misija turėtų būti „Chang'e 6“. Ji planuojama 2023–2024 metais. Misijos metu automatinė stotis paims ir pargabens grunto iš Mėnulio pietinio poliario rajono.

„Svėdasų varpo“ inf.

Nukaldintas Lietuvos monetų kalykloje

ATMINIMO MEDALIS LIETUVOS LAISVĖS GYNĖJAMS

Simbolinė medalio kaina – tik **1 €** (+4,99 € pristatymo išlaidos)

30 metų sauso 13-osios įvykiams

Jokių tolimesnių įsipareigojimų

Metalas: varis-nikelis / Medalio autorė: Lina Kalinauskaitė / Skersmuo: 38,61 mm / Masė: 24 g / Tiražas: 20 000 vnt.

Svėdasaiškiai! Medalį galite užsisakyti telefonu 8 52 742027